



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

209. An licitum sit coniugibus non absoluere copulam, sed illam incipere delectationis causa, dummodo non subsit periculum pollutionis alterius coniugis, & vxor inchoata ea copula contenta sit? Et an ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

quamvis propter naturæ incitationem putetur sequutura pollutio. Ita ille.

4. Unde ex eodem principio dicendum est, non peccare eum de nouo, qui inchoata fornicatione cum aliqua, se trahit antequam seminet, quamvis propter naturæ impetum semen sit emittendum extra vas naturale. Et eo casu tenetur se retractare, quia omni tempore ante completam fornicationem tenetur desistere, & non consummare: unde eo casu pollutio non censetur voluta, sed permessa. Nec assentior Præposito *vbi supra*, Thomæ Sanchez in *editione Veneta*, lib. 9. *disp. 19. num. 7.* assentibus contrariis esse probabile, & posse in eo casu sine nouo peccato actum consummari: nec posse fornicationem se retractare, si femina v.g. seminauerit: nam quod vna pars seminauerit, non tollit obligationem non seminandi, & consummandi actum malum, quantum est ex parte alterius. Vide Lessium lib. 4. c. 3. *dub. 7. n. 55.*

5. Dicendum est igitur ex supradictis ad decisionem multorum casuum, in omnibus euentibus pollutionem euenientem etiam in vigilia ex aliqua actione, ad quam exercendam subest rationabilis causa, non est peccatum, modò absit periculum consensus. Unde ego his diebus consuli non peccare coniuges, qui in signum matrimonij coniugalis se amplectuntur, quamvis prævideatur sequutura pollutio, quia effectus coniugalis est sufficiens causa talem actum exercendi. Vide Azorium tom. 3. lib. 3. *cap. 23. q. 6.* Sicut etiam neque peccarent coniuges in actu coniugali, quamvis ex debilitate vel imbecillitate naturæ, vel alia de causa præter intentionem effluat aliquid seminis extra vas naturale; vel si aduertant reddentes debitum in se vel in alio periculum pollutionis, cum vacent rei illicitæ, ad quam ex iure alterius obligantur.

6. Sed hæc obiter queri potest; an liceat præbere medicinam ad cortumpendum semen, vt postea possit eici. Tomas Sanchez in *editione Veneta*, lib. 9. *disp. 17. n. 15. vel 16.* dicit neminem negaturum fas esse accipere sycupum resolucentem semen in sanguinem aliâque humorem aliis viis expurgandum, ne æger omni modo ad salutem corporis procurandam restituatur. Et hanc opinionem non esse improbabilem tenet Præpositus *supra* in *part. 2. Dini Thomæ. q. 74. art. 10. dub. 1.* Sed ego puto non licere; quia etiam id repugnat institutioni seminis.

RESOL. CCVIII.

An propter notabile damnum salutis corporis possit coniux negare debitum petenti, etiam si in illo adsit periculum incontinentiæ?

Et an propter ordinarios dolores, quos femina in partu solent pati, possint debitum maritis negare?

Et an possit negari debitum coniugi ebrio?

Idem est de coniuge amente, & furioso, dum tales sunt.

Et quid tamen, si periculum sit, quod ebrius extra ebrietatem, aut furiosus extra furorem effundat semen, vel in aliud incontinentiæ peccatum elabatur; an teneatur alter coniux in ipsa ebrietate, & furore reddere debitum? Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 64.

§. 1. Negatiuam sententiam docet supplementum Gabriælis in 4. *distin. 32. quest. 2. nic. art. 2.* Ledesma de *Matrimonio*, *quest. 64. art. 1. dub. 2. conclus. 3.* Vega in *summa* tom. 1. c. 78. *cas. 3.* & alij. Probat, quia ordo charitatis petit, vt salus corporis postponatur salutis animæ.

2. Sed mihi magis placet opinio Ioannis Maioris in 4. *dist. 31. quest. 1. argum. 1. contra 3. concl. 2.* & San-

chez de *Matrimon. tom. 3. lib. 1. disput. 2. non. 11. disput. 24. num. 12.* Et ad argumentum contrarium vel si est gratis, is qui subuenire debet, est Præficus: nam potest aliis medijs periculo illi incontinentiæ subuenire.

3. Et ita hanc nostram sententiam præter Doctores alios tenet etiam Ioannes Propositus in 3. *part. D. Thomæ quest. 6. de Sacram. Matrim. dub. 14.* vbi postquam adduxit multos casus, in quibus coniux non tenetur reddere debitum, & præcipue propter graue periculum morbi, aliter. Preteritum in similibus euentibus, pars teneatur debitum reddere, quando saltem in compare est periculum pollutionis. Respondeo negatiue, ita variè quemadmodum enim variis aliis euentibus coniugatus tenetur aliter occurrere periculo incontinentiæ, quam per actum coniugalem, ita & in hoc euentu, cum in illo pars non censetur liberata ab onere reddendi ex alterius condonatione, sed ex ipsa rei natura, quæ ius ei tribuit sibi suæque corporali salutem consulendi non obstante traditione corporis in alterius dominium, quo casu respectu mali alterius permissiue censetur se habere: præterit tamen considerandum; an subicit malum aliquod extraordinarium; nam propter ordinarios dolores, quos femina in partu solent pati, non possunt debitum maritis negare, vt communiter Doctores docent. Hoc vsque Præpositus.

4. Sed hic obiter querendum est, an negari possit debitum coniugi ebrio. Ad hoc dubium ita respondet Fagundez Decalogi tom. 1. lib. 6. c. 4. n. 50. Idem quod diximus de coniuge amente, dicendum est de ebrio & furioso, dum tales sunt: si tamen periculum sit, quod ebrius extra ebrietatem, aut furiosus extra furorem effundat semen, vel in aliud incontinentiæ peccatum elabatur, tenetur alter coniux in ipsa ebrietate, & furore reddere debitum. Ita docet Sanchez lib. 9. de *Matrim. disput. 23. non. 11. Vega 1. part. sum. capit. 18. cas. 12.* quamvis id mihi durum videatur propter ingentem molestantiam: & ea obligatio in eo casu solum videtur esse de charitate ad vitandum peccatum alterius coniugis, quod non tenetur vitare cum tanto suo detrimento. Ita Fagundez.

RESOL. CCIX.

An licitum sit coniugibus non absolvere copulam, sed illam incipere delictationis causa, dummodo non subsit periculum pollutionis alterius coniugis, & vxor inchoata ea copula contenta sit?

Et an si periculum sit, quod ebrius extra ebrietatem, aut furiosus extra furorem effundat semen, vel in aliud incontinentiæ peccatum elabatur, teneatur alter coniux in ipsa ebrietate, & furore reddere debitum?

Et an licitum sit femina aliquando ex iusta causa semen emittere, ne concipiatur?

Et an vxor, vel quacumque alia femina statim post copulam se inuertens, vt semen emittat, ne concipiatur, generet, peccatum mortiferum committit ex natura sua, nisi aliqua causa rationabilis excuset? Ex *part. 10. tr. 14.* & Misc. 4. Ref. 57. alias 51.

§. 1. Negatiue respondet Ludouicus de San Juan *Suppl. Matrim. dist. ult. 3.* vbi sic ait: [No es licito tener & a la copula conyugal, sic quæter derramar simiente. Esta es la conclusion es casi comun, y virtualmente la tienen los que tuuieron la resolution de la duda preceden]

Sup. hoc supra in Ref. 191. & in aliis eius not.

Sup. hoc supra in Ref. 119. §. vlt. & in tom. 8. tr. 6. Ref. 14. §. His in fine, & in Ref. 15.

precedente, porque la copula carnal sin derramamiento; no es Matrimonio ordenada à la generacion, à quien se ordena el Matrimonio, y assi serà pecado mortal tenerla entre casados. Contra esta conclusion. Esta copula no consumada se ordena à evitar la fornicacion, que es el secundario fin del Matrimonio, y a que no se ordena al fin principal, que es la generacion: luego licita serà? A este argumento digo, que la copula ordenada à evitar la fornicacion, no es la copula comenzada, sino la consumada con derramamiento de simiente pudiendo seminar.] Ita ille, & alij.

2. Sed ego affirmatiue sententiæ adhæreo contra quendam Patrem Dominicanum, qui dixit his diebus illam me non rectè docuisse. Sed nostram sententiam tenet nouissimè me citato Pater Leandrus de Sacramento, tom. 2. tract. 6. disp. 25. quæst. 42. qui citat etiam Caietanum, Paludanum, Tabienam, & alios Doctores Dominicanos. Dicendum est itaque talem copulam esse licitam, dummodo nec subfit periculum pollutionis alterius coniugis, & vxor inchoata ea copula contenta sit: quia copula absque seminatione, reputatur instar tactuum partium verendarum, qui inter coniuges, cessante pollutionis periculo liciti, & permitti sunt. Sicut ergo tactus, etiam si ex natura sua ordinatur ad actum, liciti sunt, quamuis non sit ultra progressus; sic etiam erit inchoata copula.

3. Sed hic obiter quæro, an licitum sit feminæ aliquando iusta causa post copulam semen emittere, ne concipiat. Et affirmatiue respondet Fagundez in Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 50. ubi sic ait: Idem quod diximus de coniuge amente, dicendum est de ebrio, & furioso, dum tales sunt; si tamen periculum sit, quod ebrius extra ebrietatem, aut furiosus extra furorem effundant semen, vel in aliud incontinentiæ peccatum elabuntur, tenetur alter coniux in ipsa ebrietate, & furore reddere. Quamuis id mihi durum videatur propter ingentem molestiam, & grauem odorem, & ea obligatio in eo casu solum videtur esse de charitate ad vitandum peccatum alterius coniugis, quod non tenetur vitare cum tanto detrimento suo. Vxor denique, vel quæcumque alia femina, statim post copulam se inuertens, vt semen emittat, ne concipiat, & generet, peccatum lethiferum admittit ex natura sua, nisi aliqua causa rationabilis excuset, v.g. periculum mortis in partu, aut labor magnus, & magnum detrimentum in illo detinendo. Ita ille. Sed rectè hanc sententiam ex multis reprobatur Leandrus ubi supra quæst. 45. quia impedire generationem de se est intrinsecè malum. Ergo nunquam efficere id licebit.

RESOL. CCX.

- An coniux sanus teneatur reddere debitum coniugi amenti, si iste ad aliam accessurus sit, vel se polluturus sit?
- Et notatur vxorem rationis compotem posse à viro insano debitum petere.
- Et quid, si adsit periculum, quod insanus extra vas seminet?
- Et aduertitur, quod quando ambo coniuges sunt amentes esse separandos, ne carnaliter coniungantur.
- Et an peccet mortaliter, qui eos ad copulam incitaret?
- Et an coniugi ebrio, dum vsu rationis priuatus est, tenetur eius coniux reddere debitum?
- Et quid, si esset periculum incontinentiæ in coniuge ebrio?
- Et aduertitur, si uterque coniux ebrius est, licere con-

Tom. II.

cubium inter illos, cuius contrarium dictum est de amentibus. Ex p. 9. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 4.

§. 1. **A**D hoc dubium respondet Texeda tom. 2. lib. 4. tr. 1. contr. 12. n. 134. ubi sic ait: Si roges, an in casu adducto coniux sanus teneatur reddere debitum coniugi amenti, si petat. In qua difficultate affirmat Sanchez lib. 9. de matr. disp. 25. n. 11. teneri debitum reddere, præcipuè si credat, ex negatione debiti coniugem amentem ad aliam accessurum. Cæterum omnino dicendum est cum Soto in 4. disp. 32. q. 20. art. 4. non teneri debitum reddere coniugem sanum amenti petenti, quia actus ille petendi non est humanus, neque deliberatus, neque amenti debet aliquid imputari ad culpam.] Ita Texeda.

2. Sed ego opinioni Sanchez adhæreo, quam tueretur etiam Hurtadus de matr. disp. 10. diff. 12. n. 55. Coninch de Sacram. disp. 34. dub. 9. n. 79. Caltrus Palau tom. 5. disp. 3. punct. 4. §. 4. n. 18. Dico itaque, nunquam coniugem sanæ mentis, per se loquendo, teneri coniugi rationis vsu ob amicitiam destituto, debitum reddere, etiam in illis casibus in quibus id facere possit. Ita communiter Doctores. Ratio est, quia vsus dominij non potest esse in subiecto, quod hic & nunc est incapax vsus rationis, sicut nec ipsum dominium potest esse in subiecto incapaci rationis: ergo talis amens inualidè exigit debitum, quia hoc est vsus dominij, & consequenter alter nõ tenetur reddere. Firmatur, quia quamuis amens retineat dominium, attamen dominio, & iuri naturali matrimonij tantum correspondet obligatio reddendi ei qui exigit, vt homo est, seu actu humano; quia exigenti dormienti non est reddendum, amens autem nõ exigit vt homo. Quare sicut amens amittit ius ad suorum bonorum administrationem, ita ad vsus matrimonij, ita vt exigens nõ obliget per se, & ex natura rei. Per accidens autè erit obligatio, si ex defectu redditionis accessurus sit ad aliam, aut se polluturus sit: quia tunc recta ratio exigit, vt valde egeni debitum reddatur, quamuis non petat vt homo, quia non potest. Vnde ad euitanda grauiora mala, quandoque sanus tenetur amenti petenti reddere. Et hæc omnia præter Doctores citatos tenet Martinus Perez de matr. disp. 49. scilicet. 6. n. 7.

3. Quod si redditio debiti amenti nociua sit, pensanda est qualitas damni, vt inde colligatur, an sub graui, vel sub veniali culpa debeat coniux sanæ mentis à redditione abstinere, vt inouit Basilius Ponce lib. 10. cap. 14. in fine.

4. Notandum est etiam hic, vxorem rationis compotem posse à viro insano debitum petere: quia petit copulam sibi debitam, qua ob defectum iudicij in altero coniuge priuari non debet. Quod aded verum est, vt etiam si adsit periculum, quod insanus extra vas seminet, non tenetur coniux sanæ mentis à debiti petitione abstinere: quia illa effusio est præter eius intentionem, neque illi vt pote suo iure vtenti, tribuenda est, sicuti docuit Sotus in 4. d. 34. q. 20. art. 4. ad fin. corp. Petr. de Ledesma q. 58. art. 3. dub. 2. in resol. ad 3. Henriq. lib. 11. cap. 15. n. 4. & 10. Sanchez disp. 23. n. 7. Coninch dub. 9. concl. 6. n. 79. Et de hoc casu in facti contingentia Panormi consultus fui.

5. Non nego tamen, quando ambo coniuges sunt amentes, esse separandos, ne carnaliter coniungantur; & peccare mortaliter, qui eos ad copulam incitaret. Ita communiter Doctores. Ratio est, quia tametsi eiusmodi amentes non peccent, defectu libertatis; at qui eos copularet, concurreret ad euidens periculum malæ educationis prolis, & ad illius damnum, cum careret parentibus, qui eam educare possent, ac instruere: ergo grauius peccaret. Quo argumento manifestè vincitur, peccare mortaliter eos, qui duos amentes non coniuga-

Sup. hoc in Refol. sequ. §. vit. post mediu, vers. At verò.

Sup. hoc in Refol. sequ. §. vit. post mediu, vers. At verò.

Sup. hoc in Refol. sequ. §. vit. post mediu, vers. At verò.

Sup. hoc in Refol. sequ. §. vit. post mediu, vers. At verò. Et pro contento à lin. 4. & vers. Quod aded, huius §. sup. in Ref. 186. §. Dico secundò.

Sup. hoc in Ref. sequ. §. vit. paulò post initiu, vers. Primò.

Sup. hoc supra in §. 2. Ref. 202.